

ประเด็นการรู้สารสนเทศ จากการประชุมทางวิชาการนานาชาติ Libraries, Citizens, Societies: Confluence for Knowledge จัดโดยสหพันธ์ระหว่างประเทศว่าด้วยสมาคมห้องสมุดและสถาบัน

ศาสตราจารย์ ดร. ชูติมา สัจจามันท์^๑

สหพันธ์ระหว่างประเทศว่าด้วยสมาคมและสถาบันห้องสมุด หรือ อีฟลา (International Federation of Library Associations and Institutions -- IFLA) (<http://www.ifla.org>) ก่อตั้งเมื่อ ค.ศ. ๑๙๒๗ เป็นองค์การระดับนานาชาติแห่งแรกที่ทำเนียบโดยภาคเอกชนและเป็นองค์การที่ไม่หวังกำไร มีสำนักงานใหญ่อยู่ที่กรุงเฮก ประเทศเนเธอร์แลนด์ สหพันธ์ฯ มุ่งส่งเสริมมาตรฐานการจัดและนำเสนอบริการห้องสมุดและสารสนเทศ กระตุ้นให้เกิดความสนใจอย่างกว้างขวางในคุณค่าของบริการห้องสมุดและสารสนเทศที่ดีและเป็นตัวแทนความสนใจของสมาชิกและบุคลากรในวิชาชีพ สมาชิกของสหพันธ์ฯ จำแนกเป็นสมาชิกประเภทสถาบัน สมาคมวิชาชีพ บุคคลทั่วไปและนักศึกษา สหพันธ์ฯ มีการบริหารงานในรูปคณะกรรมการบริหารและคณะกรรมการทางวิชาชีพ (IFLA's Professional Committee) รับผิดชอบการจัดกิจกรรมทางวิชาชีพของแผนก

กิจกรรมหลักและกลุ่มสนใจและมีสำนักงานในภูมิภาคต่างๆ ๓ แห่ง คือ เอเชียและโอเชเนีย แอฟริกาและละตินอเมริกาและแคริบเบียน สหพันธ์ฯ มีบทบาทในการจัดกิจกรรมทางวิชาการเพื่อส่งเสริมความก้าวหน้าและการพัฒนาวิชาการและวิชาชีพแก่สมาชิก บรรณารักษ์ นักสารสนเทศ กิจกรรมที่จัดประจำทุกปี คือ การประชุมทางวิชาการโดยหมุนเวียนการจัดไปยังประเทศและทวีปต่างๆ สหพันธ์ฯ ร่วมกับสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยฯ ได้จัดประชุมทางวิชาการที่ประเทศไทยเมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๒ นอกจากนี้ ยังมีการผลิตวารสาร อีฟลาเจอร์นัล (IFLA Journal) หนังสือและสิ่งพิมพ์ทางวิชาการ นอกจากนี้เว็บไซต์ของสหพันธ์ฯ ยังเป็นแหล่งเผยแพร่ความรู้ทางสารสนเทศศาสตร์ใหม่ ๆ จากการนำเสนอของนักวิชาการ นักวิชาชีพสารสนเทศในการประชุมทางวิชาการประจำปีของสหพันธ์ฯ รวมทั้งข้อมูล ข่าวสารความเคลื่อนไหวทางวิชาการและวิชาชีพด้วย โดยใน ค.ศ. ๒๐๑๔ นี้

^๑ ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต แขนงวิชาสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

จัดการประชุมที่เมืองลียง (Lyon) ผู้เข้าประชุมประกอบด้วย อาจารย์ บรรณารักษ์ นักวิชาชีพสารสนเทศ นักคอมพิวเตอร์ นักการศึกษา ผู้บริหารองค์การสารสนเทศและนักศึกษาจากทั่วโลก จำนวนประมาณ ๓๕๐๐ คน

รูปแบบการประชุมประกอบด้วย พิธีเปิด ปาฐกถาพิเศษ การบรรยาย การนำเสนอเอกสารงานวิจัย การประชุมสัมมนากลุ่มย่อย การจัดแสดงโปสเตอร์ นิทรรศการหนังสือ สื่อการศึกษาและเทคโนโลยีสารสนเทศและพิธีปิด รวมทั้งการศึกษาดูงาน ก่อนหน้าการประชุมหลักมีการจัดประชุม satellite meeting หรือ pre - conference โดยแผนกต่าง ๆ ของอีพลา

ปาฐกถาพิเศษ

ปาฐกถาพิเศษ โดย H.R.H. Princess Laurentien of the Netherlands, UNESCO Special Convoy on Literacy for Development

ภาพที่ ๑ H.R.H. Princess Laurentien of the Netherlands

H.R.H. Princess Laurentien of the Netherlands ได้อุทิศพระองค์ทำงานเพื่อพัฒนาบุคคลและสังคม และมีผลงานโดดเด่นในเรื่องการรู้หนังสือและการพัฒนาที่ยั่งยืน ใน ค.ศ. ๒๐๐๔ ได้ทรงก่อตั้งมูลนิธิการอ่านและการเขียน (Reading & Writing Foundation) มีบทบาททั้งในประเทศเนเธอร์แลนด์และนานาชาติเพื่อจัดการไม่รู้หนังสือในกลุ่มเด็กและกลุ่มผู้สูงอายุ ทรงดำรงตำแหน่งประธานกลุ่มผู้เชี่ยวชาญระดับสูงด้านการรู้หนังสือของกลุ่ม EU และทรงอุปถัมภ์อีกหลายองค์การที่นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน นอกจากนี้ยังทรงพระราชนิพนธ์หนังสือเด็กหลายเรื่อง

ในปาฐกถาพิเศษทรงเน้นย้ำความสำคัญของห้องสมุดและอาชีพบรรณารักษ์ที่มีบทบาทในสังคม โดยเฉพาะต่อการรู้หนังสือและการเรียนรู้ตลอดชีวิต ทรงชี้ให้เห็นความจำเป็นที่จะต้องตระหนักถึงบทบาทตามสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง การทำงานในสภาวะการณ์ที่ท้าทายเพื่อให้สังคมตระหนักถึงคุณค่าของการดำรงอยู่ของห้องสมุดและวิชาชีพนี้และที่สำคัญต้องแสดงออกโดยมีปากมีเสียงในสังคม ผ่านการทำงานและความร่วมมือกับผู้กำหนดนโยบายและนักบริหารในท้องถิ่น

หัวข้อการประชุมที่น่าสนใจ

หัวข้อการประชุมแบ่งตามขอบเขตเนื้อหาได้ ดังนี้

ประเด็นการบริหารจัดการ เช่น การจัดการและการตลาด มาตรฐานและการประเมินภาวะผู้นำ การทำงานเป็นทีม การสร้างเครือข่ายอาคารสถานที่และเครื่องมือ อุปกรณ์ห้องสมุด การจัดการความรู้ เป็นต้น

ประเด็นสารสนเทศดิจิทัล เช่น การเข้าถึงโดยเสรีและทรัพยากรสารสนเทศดิจิทัล เป็นต้น

ประเด็นทรัพยากรสารสนเทศ เช่น สื่อโสตทัศน์และมัลติมีเดีย วารสารและสิ่งพิมพ์ต่อเนื่อง หนังสือพิมพ์ สิ่งพิมพ์รัฐบาล หนังสือหายาก ต้นฉบับและจดหมายเหตุ มรดกทางวัฒนธรรม transmedia การสงวนรักษาและอนุรักษ์ทรัพยากรสารสนเทศ เป็นต้น

ประเด็นงานพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศและการจัดระบบสารสนเทศ เช่น การจัดหาและพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ การทำรายการ การทำดัชนี การควบคุมทางบรรณานุกรม เป็นต้น

ประเด็นบริการและผู้ใช้ เช่น บริการห้องสมุดสำหรับเด็ก บริการตอบคำถามและอ้างอิง บริการกลุ่มผู้ด้อยโอกาส บริการกลุ่มบุคคลที่ต้องการความช่วยเหลือเป็นพิเศษ บริการนำเสนอเอกสารและการแบ่งปันสารสนเทศ บริการห้องสมุดสำหรับกลุ่มพหุวัฒนธรรม กลุ่มเกย์ เลสเบียน ผู้ป่วยโรคต่างๆ เช่น โรค dyslexia รวมถึงการศึกษาผู้ใช้ในด้านความต้องการสารสนเทศ การแสวงหาการใช้สารสนเทศและอื่น ๆ

ประเด็นการศึกษาและการฝึกอบรม เช่น หลักสูตร การเรียนการสอน การเรียนรู้ออนไลน์ การศึกษาทางไกล สื่อการศึกษา ความร่วมมือในการจัดการศึกษาระดับสากล การปรับเปลี่ยนหลักสูตร การฝึกประสบการณ์นักศึกษาในต่างประเทศ การรู้สารสนเทศ เป็นต้น

ประเด็นการวิจัย เช่น ทฤษฎีและการวิจัยสถิติและการประเมิน เป็นต้น

ประเด็นห้องสมุด เช่น ห้องสมุดโรงเรียน และศูนย์การเรียนรู้ ห้องสมุดเด็กและเยาวชน ห้องสมุดประชาชน ห้องสมุดเมือง ห้องสมุดวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาและวิจัย ห้องสมุดทางสังคมศาสตร์ ห้องสมุดทางเภสัชศาสตร์ ห้องสมุดศิลปะ ห้องสมุดกฎหมาย ห้องสมุดรัฐสภา ห้องสมุดสีเขียว (green library) เป็นต้น

ประเด็นวิชาชีพและการพัฒนาทางวิชาชีพ เช่น สมาคมวิชาชีพ การพัฒนาวิชาชีพและการเรียนรู้ในการทำงาน บทบาทบรรณารักษ์ในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลง นักวิจัย ผู้สร้างความรู้ ประเด็นเทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น เครื่องมือสื่อสารสังคม MOOC ความมั่นคงและความปลอดภัย คลังข้อมูล ห้องสมุดมือถือ เป็นต้น

ประเด็นทางสังคม เช่น กฎหมาย การจัดการความรู้ และกลุ่มสนใจอื่น ๆ เป็นต้น

ประเด็นตามกลุ่มภูมิภาค เช่น เอเชียและโอเชียเนีย แอฟริกา ละตินอเมริกา และแคริบเบียน เป็นต้น

ประเด็นการรู้สารสนเทศ... หลากหลายมุมมอง

บทความนี้ขอนำเสนอประเด็นการรู้สารสนเทศ (information literacy) ซึ่งเป็นประเด็นหนึ่งที่ได้รับ ความสนใจและมีการนำเสนอ ในการประชุมทางวิชาการนี้ ทั้งในรูปการนำเสนอ ด้วยวาจาและการนำเสนอโปสเตอร์ และที่น่าสนใจ มีมุมมองของการรู้สารสนเทศที่เชื่อมโยงกับกลุ่ม ต่าง ๆ โดยเฉพาะกลุ่มเกษตรกรและศาสตร์อื่น ๆ เรื่องการรู้สารสนเทศเป็นประเด็นที่ได้รับความสำคัญและมีเป็นแผนกโดยตรง ได้แก่ Information Literacy Section ซึ่งในการประชุมนี้ ได้ร่วมกับ Education and Training Section จัดกิจกรรมในหัวข้อที่เกี่ยวข้องกับการรู้สารสนเทศ โดยตรงและยังมีแผนกหรือกลุ่มความสนใจเฉพาะอื่น ๆ ให้ความสนใจกำหนดประเด็นเกี่ยวกับเรื่องนี้ หรือมีเรื่องการรู้สารสนเทศนำเสนอในหัวข้อต่าง ๆ ของกลุ่มอื่น ๆ ในลักษณะการบูรณาการ โดยเฉพาะ กลุ่มเกษตรกรและยังเกี่ยวข้องกับศาสตร์อื่น ๆ เช่น การรู้สุขภาพ (health literacy) เป็นต้น

ในบริบทของการศึกษา การศึกษาใน ศตวรรษที่ ๒๑ เผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่าง กว้างขวางและรวดเร็วจากความก้าวหน้าของ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร โดยเฉพาะ อินเทอร์เน็ต เครือข่ายสังคมออนไลน์ ซึ่งได้ส่งผล กระทบต่อรูปแบบการบริหารจัดการศึกษา การจัดการเรียนการสอน เทคนิควิธีสอน ผู้เรียน แหล่งเรียนรู้ พฤติกรรมการเรียนรู้และการแสวงหา

ความรู้ ในโลกยุคดิจิทัลซึ่งให้ความสำคัญต่อการ เรียนรู้ตลอดชีวิต การเรียนรู้ไร้พรมแดน ไร้ขีดจำกัด ทั้งด้านสภาพแวดล้อม สถานที่และเวลา ในบริบท ของสถานศึกษา การปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อให้ทัน การเปลี่ยนแปลงจึงทำให้ทั้งผู้สอนและบรรณารักษ์ จำเป็นต้องเปลี่ยนบทบาทในฐานะผู้อำนวย การเรียนรู้และผู้ออกแบบการเรียนรู้และพัฒนา ความรู้ ความสามารถและคุณลักษณะที่จำเป็น การรู้สารสนเทศจึงเป็นสมรรถนะหลักของทุกคน ทุกกลุ่มอาชีพและมีความสำคัญต่อการศึกษาที่มุ่ง พัฒนา “ทักษะการเรียนรู้” การสร้างสรรค์ การเรียนรู้และการเรียนรู้ตลอดชีวิต การรู้ สารสนเทศจึงเกี่ยวข้องกับการรู้หนังสือ การอ่าน ออกเขียนได้ การพัฒนาทักษะที่จำเป็นและ หลากหลายและความยั่งยืนของชุมชนและสังคม

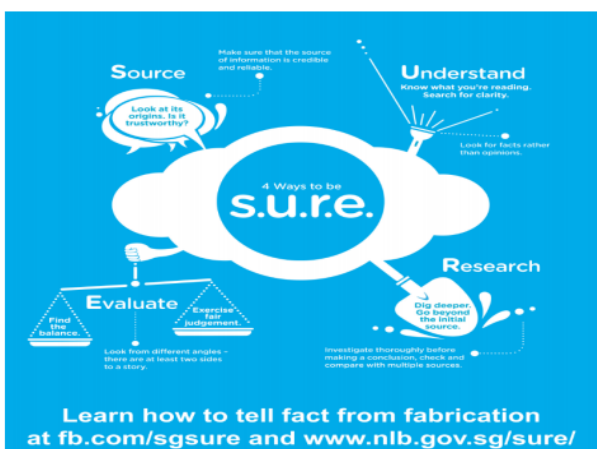
การรู้สารสนเทศมีความสำคัญต่อ เกษตรกรในการเข้าถึงสารสนเทศทางการเกษตร ของประเทศศรีลังกา ความสามารถในการรู้ สารสนเทศ การรู้สารสนเทศของเกษตรกรและ ความตระหนักซึ่งจะช่วยให้เกษตรกรมีสมรรถนะ ที่จำเป็นและนำไปสู่การพัฒนาผลผลิตทางการเกษตร และความปลอดภัยของอาหาร โดยได้นำเสนอ สถานการณ์ของประเทศไนจีเรีย (Reddy, ๒๐๑๔)

ด้านการเรียนการสอน เคสเซลแมน (Kesselman, ๒๐๑๔) นำเสนอรูปแบบของการ บูรณาการเนื้อหาเรื่องการรู้สารสนเทศในหลักสูตร ทางการศึกษาของประเทศ โดยนักศึกษาได้เรียนรู้

เกี่ยวกับแหล่งสารสนเทศทั้งออนไลน์และออฟไลน์อย่างกว้างขวาง การวิเคราะห์และประเมินสารสนเทศ การสังเคราะห์สารสนเทศ การสื่อสาร การใช้เครื่องมือและเทคโนโลยีสารสนเทศที่เหมาะสมในสถานการณ์ต่าง ๆ โดยมีการสอนทั้งรูปแบบการปฏิสัมพันธ์ออนไลน์ การใช้วีดิทัศน์ นอกจากนี้ยังมีการสอนการรู้สารสนเทศโดยอิงรูปแบบของการถ่ายทอดสารสนเทศทางการเกษตร

การส่งเสริมการรู้สารสนเทศจึงมีความสำคัญ ตันและทีโอ (Tan, & Teo, ๒๐๑๔) เสนอกิจกรรม การส่งเสริมการตระหนักรู้ในเรื่องการรู้สารสนเทศ ของชาวสิงคโปร์โดยใช้การรณรงค์ S.U.R.E. Campaign ซึ่งมาจากคำว่า Source, Understand, Research and Evaluate. โครงการนี้เน้นการเข้าถึงแหล่งสารสนเทศเกี่ยวกับการรู้สารสนเทศและการใช้สื่อแบบเดิมและสื่อสังคมออนไลน์ กลุ่มเป้าหมาย คือ ครูและนักเรียน

Figure 1: S.U.R.E Explained

5/1/167-tan-en.pdf

Figure 3: S.U.R.E. Campaign Posters

From left to right:
Is that status update a well-meaning share or unhealthy scare?
Is that article written by a fact-seeker or an attention-seeker?
Is what you hear from the horse's mouth or just word-of-mouth?
Is that post a cool story or a fool's story?
Is that email a golden opportunity or a dirty scam?
Are your newsfeeds in the morning a head start or headache?

Figure 4: NLB Library Dress Up

Figure 5: Dress up of Public Venues in Singapore

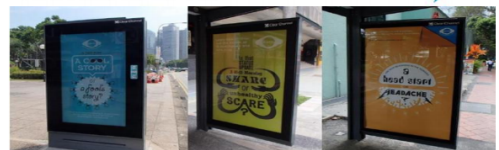

Figure 6: S.U.R.E. Facebook Page and Sample Post

Figure 7 : S.U.R.E. Club and Sample Activity

Can you lose weight by indulging in regular sauna? Would occupying a "hot" seat that was just vacated by someone cause piles? This infographic verifies 8 popular health and body beliefs that many of us may have!

Click here to view larger version and more infographics:
<http://bit.ly/1bRejy>

Sample S.U.R.E. Club Activity found in Resource Pack:

Be S.U.R.E. in daily lives

In the following scenarios, how can you ensure you are obtaining the most authoritative or reliable information? Or making the best decision?

- Buying a DSLR camera
- Buying a pet
- Going on a holiday
- Purchasing an item from an online shopping website
- Embarking on a body-building regime
- Choosing a restaurant for a special occasion
- Have medical queries
- News of death of a celebrity

Choose one scenario and answer these questions:

- What are your sources of information? Would you consult more than 1 source?
- Provide specific sources
- How do you know your sources are most reliable?
- What is your eventual decision?

ภาพที่ ๒- ๙ กิจกรรม S.U.R.E. Campaign

บทสรุป

ผลการประชุมแสดงให้เห็นการหลอมรวมความเชื่อมโยง และการบูรณาการของสื่อและบทบาทของห้องสมุด องค์การบริการสารสนเทศ และนักสารสนเทศ จากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยเฉพาะสื่อเครือข่ายสังคม ทำให้แนวคิดและมุมมองของการศึกษา วิจัย วิชาชีพ บุคคลและสังคมเปลี่ยนไป จึงมีความจำเป็นที่ทุกฝ่ายจะต้องปรับตัว พัฒนาสมรรถนะ และบทบาท วัฒนธรรมการทำงาน ให้สอดคล้องกับบริบทที่เปลี่ยนไป ♦

บรรณานุกรม

- Kesselman, M. (2014). *Embedding Information Literacy into the Agriculture Curriculum in Liberia: A Model Approach for Developing Countries Worldwide*. Retrieved from <http://conference.ifla.org/past-wlic/2014/ifla80/programme-and-proceedings-full-printable.html>
- Mashroofa. M.M. & Senevirathine. (2014) Influence of Information Literacy skills in accessing agricultural information: with special reference to paddy farmers of Ampara district, Sri Lanka. Retrieved from <http://conference.ifla.org/past-wlic/2014/ifla80/programme-and-proceedings-full-printable.html>
- Reddy, D.E. (2014). *Agricultural Information Literacy Instruction Focusing on Four Ds Model of Agricultural Information Transfer: An Overview*. Retrieved from <http://conference.ifla.org/past-wlic/2014/ifla80/programme-and-proceedings-full-printable.html>
- Singh, N. (2014). *Attaining Information Literacy: An assessment of Indian Agricultural Universities approach to enhancing Student's Information and Research skills*. Retrieved from <http://conference.ifla.org/past-wlic/2014/ifla80/programme-and-proceedings-full-printable.html>
- Sokoya, A.A. ; Alabi, A.O. & FaGBOLA, B.O. (2014). *Farmers Information Literacy and Awareness towards Agricultural Produce and Food Security: FADAMA III programs in Osun state Nigeria*. Retrieved from <http://conference.ifla.org/past-wlic/2014/ifla80/programme-and-proceedings-full-printable.html>
- Tan, G. & Teo, J. (2014). *S.U.R.E. Campaign: Promoting Information Literacy Awareness to Singaporeans*. Retrieved from <http://conference.ifla.org/past-wlic/2014/ifla80/programme-and-proceedings-full-printable.html>